

Antonia Bodea s-a născut în 1944 la Băița-Gherla, jud. Cluj. Licențiată a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere.

A publicat următoarele cărți:

Bunavestire (poezii), Editura Eurograf, Cluj-Napoca, 2007 (ed. a doua, 2010);

Fulgurații (eseuri), Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2012;

Printre file (eseuri), Editura Napoca-Nova, 2016;

Gravuri pe obrazul clipei (profiluri literare), Editura Limes, 2016;

Constelații sub cifru (eseuri critice), Editura Avalon, 2020.

Dinspre nadir spre zenit (poezii), Editura Limes, 2022.

Este prezentă în numeroase volume colective și publică frecvent în presa noastră literară: „Cultura”, „Steaua”, „Tribuna”, „Renașterea”, „Poesis”, „Convorbiri literare”, „Lumină lină” (New York), „Vatra veche”, „Orașul”, „ProSAECULUM”.

Antonia Bodea

NELINIȘTI GENUINE

LIMES

2022

Editor: MIRCEA PETEAN

Coperta: DINU VIRGIL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**BODEA, ANTONIA****Neliniști genuine / Antonia Bodea. - Florești : Limes, 2022**

ISBN 978-606-799-618-0

821.135.1

© Antonia Bodea

© Editura Limes, pentru prezenta ediție

Str. Castanilor, 3

407280 Florești – Cluj

Tel./fax: 0723/194022

Email: edituralimes2008@yahoo.com

www.edituralimes.ro

CUPRINS

ÎN LOC DE PREFAȚĂ: Despre valori poetice.....	7
VALERIU ANANIA, „Poeme – Facerea” – Atunci muri vecia căci clipa se născuse.....	11
VALERIU ANANIA, „Miorița” – Peregrin prin spațiul mioritic	22
HORIA BĂDESCU, „Lieduri” și „Fierul Spinilor” – Trecătoarele noastre făpturi și făptuiri	27
HOREA BĂDESCU, „Decameronice” – Din pulsația vieții în poezie	30
DOINA CETEA, „Jerboaia” – Între fabulos și fantastic	35
DOINA CETEA, „Istории” – Mitul – măsura timpului	42
GABRIEL CHIFU, MIRCEA BOCHIȘ, „Plăcuțele din Medio Monte” – Cuvânt și imagine	49
RODICA MARIAN, „Chipul și asemănarea” sau Despre revelația sinelui.....	56
MARCEL MUREȘEANU, „Monede și monade” – Un proces alchimic în lecția vieții	61
MARCEL MUREȘEANU, „Voi plăti pentru faptele mele”	66
MIRCEA PETEAN, „Liniște redusă la tăcere” – Poetul ales de cuvânt	70
AUREL RĂU, „Septentrion” – Adăstând sub Ursa Mare.....	74
AUREL RĂU, „Matsuo Bashō (Note de călătorie)” – Umilință și curaj în căutarea Universului	81
ANCA SÎRGHIE, „Radu Stanca – Evocări și interpretări în evantai” – O carte de colecție.....	87
ANCA SÎRGHIE, „Lucian Blaga și ultima lui muză”	94
CORNEL UDREA, „Epidemie de platfus”*	102
CORNEL UDREA, „Heblu (proză umoristică)” sau Între comic și absurd	106

GEORGE VULTURESCU, „Alte poeme din Nord” – George Vulturescu sau Academia Nordului	109
IOAN RADU VĂCĂRESCU, „O grădină a poeziei – note critice sibiote”	113

V A R I A

ACIDITATEA PARADOXULUI ÎN STRĂLUCIREA METAFOREI ÎN OPERA LUI EMIL CIORAN	150
SPECTACOLUL LUMII ÎN „ȚIGANIADA” DE ION BUDAI DELEANU	165
DE LA GEWERBEVEREIN LA PALATUL CULTURII BISTRIȚA	174
OVIDIU PECICAN, LASZLO ALEXANDRU, „Prin Pădurea întunecată”	180
„POEZIA LUI GHEORGHE PITUȚ” sau <i>Metafora ca paradox</i>	203
DIALOG PENTRU ETERNITATE: „Opera Română” din Cluj-Napoca	208
CU MIHAI EMINESCU LA CINA CEA DE TAINĂ A CULTURII ROMÂNE.....	213
LIVIU REBREANU – PROFIL DIN SPIRITUL MELEAGURILOR BISTRIȚENE	216

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

DESPRE VALORI POETICE

Ca ființe sociale, însăși condiția de „a fi” realmente ceva ne solicită personalitatea în ansamblu, antrenată încă de la început prin libertatea jocului ca propedeutică în vederea devenirii ca ființă angajată. Dacă din această perspectivă „joaca” presupune un grad de creativitate pornind de la imitația adultului, necesară în formarea personalității, abia când „joaca” este însușită ca „joc”, deci ca preocupare la nivelul conștiinței „când ființa transgresează biologicul, ca necesitate imediată și jocul devine expresie a facultăților și energiilor eliberate ele se manifestă în superioritatea culturală. Acest nivel devine o necesitate a naturii redimensionate la nivelul conștiinței colective” (Iohan Huizinga, *Homo Ludens*, ed. Humanitas, București, 2012). Astfel perspectiva ludică face din realitate plaja culturii în condițiile nevoii de recreere a acestei realități, într-o permanentă competiție cu ea.

„Mirarea” copilului provoacă nevoia înțelegerii, a cunoașterii, a descoperirii a ceva ce înseamnă mai mult decât strictă necesitate biologică. Provocarea în nevoia cunoașterii absolute, precum și dimensiunea esteticului în condiția umană face din ipostaza jocului un statut mai înalt, acela a jocului drept Cultură.

Astfel conceptul lui „Homo Ludens” confirmă atributele condiției de joc ca acțiune „dezinteresată, închisă în timp și spațiu, bazată pe ordine proprie și pe asumarea liberă a unor reguli, abolind

disciplinează eventuala aventură a creației dincolo de autocenzură, fără discernământ artistic și conștiința critică.

În aceste împrejurări poate apărea tentația „modei”, a divertismentului, a mentalității „prezenteiste”, în „disprețul” tradiției și prin urmare, cu sfidarea valorilor adevărate. În contextul socio-cultural actual, prin goana după modernitate, în derularea rapidă a curentelor literare, în intersectarea lor, chiar prin abordarea peste tipicitatea genului, a speciei etc. a actului de creație ca un experiment de amalgamare a specificităților, există riscul alunecării în vulgaritate, în jocul facil, superficial al ideii de creație, care trebuie controlat și cenzurat, cu responsabilitate și moralitate din partea criticii literare.

A. B.

VALERIU ANANIA,

„Poeme – Facerea”

Atunci muri vecia căci clipa se născuse...*

Ca expresie a modului de raportare a individului la realitate, lirismul apare ca o coordonată fundamentală a trăirilor umane.

Manifestat cu milenii în urmă, evoluează între forme ale lirismului colectiv, ca în creațiile populare și lirismul individual sub diferitele modalități personale de expresie.

Bogația expresiei lirice a dus la conștientizarea substanței lui și a determinat preocuparea pentru sistematizarea acestor forme expresive sau specii aparținând în special unui gen prin raportare la cel narativ sau dialogat.

De la filozofii și esteticienii antichității, dezbaterile pe marginea definirii lirismului au evoluat complicându-se din perspectiva filosofiei sec. XIX, unde lirismul individualizat este departajat de cel intelectualizat, care cultivă mai mult spiritul decât emoția.

Din această perspectivă, percepția depășește subiectivitatea accidentală și se decantează în forma obiectivată, generalizată în cadrul expresiei lirice.

În romantism lirismul cunoaște o dezvoltare excepțională „acceptând în individualitatea poetică toate formele definirii eului față de natură și societate”; intensitatea emoțiilor intime, melancolia,

* Valeriu Anania, *Poeme – Facerea*, Editura LIMES, 2006, Cluj-Napoca. Antonia Bodea, *Atunci muri vecia căci clipa se născuse...*, eseu apărut în rev. *Renașterea*, nr. 5/2010; și în vol. *Fulgurații*, Editura Risoprint, 2012.

ironia, viziunile cosmice grandioase, fantezia în deplină libertate, extazul, meditația filozofică și religioasă”.

Acest avânt al expresiei se sprijină pe sentimentul libertății și al înnoirilor, chiar și sub aspect formal, ce presupune o modificare a discursului literar alunecând între contraste și având ca ideal cultul misterelor, fantezia, pasiunea trăirii.

Următorul pas în evoluția lirismului este, nu atât cucerirea, cât identificarea expresiei lirice în toate formele de manifestare a raportului eu-univers, atât poetic, cât și narativ precum și cel dialogat. De aici, în sec. XX se petrece o interferare a genurilor și speciilor, se depășesc rigorile clasificatoare și se proiectează în centru Eul creator, fie el în ipostaza de *autocontemplare* prin actul autoexprimării prin predominarea lirismului în ipostaza *autoreflexării* în tensiunile interioare sau în conflictele exterioare în creațiile dramatice, sau eul care *se autoreflexă* pe durata *narațiunii subiective* sau obiective – în genul epic – A. Marino *Dicționar de idei literare* (1973).

Ca stare de spirit, lirismul pare astfel ca o coordonată esențială și permanentă, mai evidentă sau, uneori mai ocultată, în funcție de determinismul istoric în momentul de față, de asperitățile unui timp ce se vrea pragmatic.

Secolul XX, zdruncinat de cele mai dramatice experiențe din istoria umanității, de la nesfârșitele conflicte sociale la marile conflagrații mondiale, de la robia cuvântului la sfidarea Istoriei, de la implorarea Cerului la Geografia Cosmosului, de la unghiul îngenuncherii la Conștiința de Sine, se definește ca un moment de cumpănă între „A fi sau a nu fi”.

Paradoxal însă, clipa devine duală, mitul Sisific își flutură umbra peste Credința Omului ce abia și-a descoperit nimicnicia strivit ca o insectă în pânza de păianjen a unor presupuse supracivilizații.

Reacția pe plan spiritual se concretizează prin concertarea energiilor creatoare spre interferări ale ipostazelor, încât narațiunea este contaminată de țipătul existențialist răscolitor, liric, tragic, avangardist.

Afirmarea individului ca semn al căutării de sine, presupune abolirea genurilor, interferarea acestora în favoarea expresiei plene a libertății spirituale.

Subiectivitatea exacerbată, trăirea patetică, înstrăinarea, sentimentul apocaliptic, teama de gol, disperarea căutării echilibrului și armoniei originare se disipează în zbuciumul deconcertant al derutei postmoderniste.

La confluența dintre specii se afirmă esul care, larg, generos, cuprinzător, îmbrățișează proza, drama, poezia, cu egală deschidere, eliberează spațiile, îndeamnă la expresie.

Lirismul, expresie a subiectivității cultivă contrastele, analizează situațiile excepționale, convertește realitatea prin propria-i sensibilitate, provoacă disponibilități, uneori extravagante, în receptarea spațiului poetic.

Ca filon al expresiei spirituale, lirismul a reușit să se afirme și să evolueze în forme pure de la expresia naiv-sentimentală la forme înalte în viziuni simbolice și conceptuale reprezentând până în zilele noastre sublimul, ca în poezia Psalmilor din literatura ebraică.

De aceea, nu întâmplător Psalmii lui David devin modele de inspirație pentru poezii moderni, care în căutarea expresiei absolutului regăsesc aici tragismul condiției existențiale.

Chiar lirica filosofică românească se așează sub auspiciile Psalmilor lui David prin traducerea efectuată de mitropolitul Dosoftei, momentul constituind un început. „Universul emoțional” regăsit în acest măreț edificiu liric, dublat de harul poetic, devenit rugăciune de slavă, definește profund condiția omului în dramatica

luptă cu singurătatea, în dorința arzătoare a comunicării cu Dumnezeu.

În poezia noastră, psalmii îmbogățesc corolarul liric atât în substanță cât și în expresie, valorificat mai cu seamă de poeții care au avut șansa unei veritabile educații religioase ca în cazul lui Arghezi.

Apropiat spiritului arghezian încă din anii uceniciei literare, poetul Valeriu Anania, teolog de cea mai solidă formație, se regăsește în poezia Psalmilor prin trudnicul urcuș, pe muntele împlinirii înaltei chemări.

De remarcă că în lirica modernă, psalmii comportă un mai accentuat mesaj filosofic, depășind oarecum acea tonalitate tânguitoare sau solicitare răspicată, excelând prin confesiunea unor nostalgii, doruri, speranțe, căutări, regăsiri, într-o relație mai degrabă colocvială cu divinitatea.

De aici, nu numai încrederea în forța protectoare divină, ci chiar legitimitatea victoriei Binelui ca expresie a fundamentului armoniei universale conferă optimismul căutării absolutului.

Dacă Arghezi se înfruntă și se confruntă cu divinitatea printr-un dialog ce exprima „voia de bine, frumos și adevăr”, spre un Dumnezeu reprezentând visul „din toate mai frumos”, în Psalmii lui David prevalează rugăciunea asupra dramaticii căutări într-o convingere a mântuirii ca dat divin.

Oricum, contemplația lirică cunoaște multiple zone ale abisului sufletesc mai cu seamă în perioada zbuciumată menționată mai sus. Înspre zonele neguroase ale imposibilității cunoașterii cu refugiul în stratul arhaic, în spațiul original al misterelor în cazul lui Blaga, spre relieful accidentat al vieții sociale căreia îi contemplă abisurile în cazul lui Arghezi, în geometria infinitului răsfrântă în natura latentă ca în arta poetică barbiană, poezia interbelică devine un răspuns la dorința depășirii tragismului social-istoric al momentului.

Traversând diferite experimente lirismului se alimentează din suflul psihologiei existențiale, romantică și expresionistă totodată, regăsindu-se în ritmurile specificului autohton prin expresia existenței tragice consumată discret cu bunul simț al ritmicității și verbului popular.

Astfel se explică permanent raporturile la ritmurile folclorice în dimensiunea lor filosofică și artistică, în care creatorii își caută răspuns problemei obsedante a definirii Conștiinței poetice, a misterelor momentului inspirației.

Această ambianță spiritual-istorică marchează apariția tulburătoare printr-o biografie definită de momente infernale traversate de un spirit onest din iadul supliciilor spre raiul viziunilor, a poetului Valeriu Anania.

În vol. *Poeme* – Ed. Limes 2006, efigia poetului își arde flacăra lumânării din Psalmii lui David prin chinuitoare căutări argheziene, spre chemarea blagiană a glasului mumelor, la ritmul tainic al descântecului popular până la originala străluminare a comunicării în astral.

Poetul, încorsetat în limitele propriei condiții își sapă albie între maluri, aduce aur din glia străbună a dorului de stele pe care le coboară în cerul oglindit, la îndemâna celor din neam.

Puternic ancorat în duhul pământului, rădăcinos ca glia, străveziu ca cerul, poetul cădelnițează cu miresmele tari ale Carpaților, înscrie un val în Dunărea română, despică o brazdă în rodul pământului nostru.

Spirit vizionar, deslușește sensul filosofic al mitului, a cărui permanență o descifrează în contingent ca perpetua facere consumată în trăirea clipei care prin unicitate redobândește primordialitatea mistică în dimensiunea ei infinită.

LIBRIS

Personalitatea sa poetică polarizează contradictoriu duhul sudului învolburat în întrebări cu ecou de peșteri, în dialog cu spiritul nordului siderat în descifrări abia intuite. Dualismul structural conferă făptuirii tragismul existențial transferat universului dimensionat uman, pe când omul e supradimensionat cosmic ca în poemul *De-a valul*: „Doar tărâmurile par a-mi spune/ și vântul câteodată/ că-s altceva decât durată/ și altceva decât pustiu” (p. 79).

Un ochi ațintit în „răspăr” scormonește în huruba colțuroasă după fructul oprit, smulge cuvântului „șui” din descântec seva unui cântec de victorie „Descântec pentru micul olog” (p. 39) „Mare, mare/ călătoare/ pruncului cu glezne moi/ mare, mare, vrăjitoare/ dă-i picioarele'napoi!”

Pe întreg portativul existențial se împletesc note și măsuri în dramaticele ritmuri din simfonia condiției umane.

De la gângăritul pruncului abia înfășat, la cântecul de leagăn urzit în misterul inițierii, la patimile destinului înscris în Cruce, la înfricoșătoarea taină a morții, până la supremul mister al Învierii ca lecție a Veșniciei (Agonie) versul poetului devine marele „Poem al Facerii”.

Racordat la suflul marilor probleme, la pulsația tuturor celor făcute și nefăcute poetul descifrează semne și ziceri, arde pe rugul întrebărilor, trăiește drama sacrificiului de sine, dar nu pentru sine „Inima mea bate fără încetare/ și cum să nu bată când răni netrecute încă mai sunt?/ Dar în ritmul ei nu bate niciodată.” (*Inima mea*, p. 60).

Înșurubat în zbugiumatul spațiu interbelic, versul poetului străbate covârșita clipă a digresiunii prin întrebări obsesive ce anticipează exasperarea postmodernistă. El urmărește recuperarea tradiției din perspectivă personală.

Prin cuvântul asociat Logosului, investit cu forța cosmogonică a sensurilor permanent înnoite, poetul trăiește drama modernă a căutării identității, ca nichitianul *Dreptul la timp* al cuvântului născător de lumi, a miraculoasei și unice clipe a inspirației. Semnificativ este intitulat poemul *Cântec*, al doilea din volum, trădând conștiința menirii poetice a autorului. Eul liric pornit în aventura cuvântului îi descoperă primordialitatea ca în biblicul adevăr: „La-nceput a fost Cuvântul!”

În tovărășia sufletului prin sideratele singurătății ale gândului, cuvântul îl poartă pe poet spre marele mister al veșniciei „Unule nebunule/ Jocul vieții unul e/ Ia-i singurătățile/ Fără moarte fă-ți-le” (*Cântec*, p. 214).

Poeme de respirație largă precum le definesc titlurile, veritabile generice, versurile îmbrățișează firea în eminesciene cosmogonii, ca în *Facerea*: „Bătea la ușă vremea/ dar ceasul nu venise/ și când veni, deodată golul se trezi/ cu mii și milioane de aripi străvezii/ ce-l împărțeau deodată'n departe și aproape/ ca norii albi ce zboară cu umbre dulci pe ape/ Din gol erau născute și-n gol nicicând apuse/ Atunci muri Vecia căci Clipa se născuse” (p. 35).

În ritmicitate atemporală prin sugestia repetitivității a unui inspirat „și” narativ din eposul popular, poemul *Facerea* încheagă în versuri curgătoare străvechiul mit al Genezei din Imnele Vedice.

De o uimitoare originalitate este viziunea umanizată a Cosmosului structurat pe dimensiunile morale ale Binelui și Răului, dăruit Omului – ca unică făptură cugetătoare de esență divină – spre a-l purifica prin suferință: „Căci poposit din neguri, din lut, din Dumnezeu,/ cu geru toiag de cuget băteam la poartă eu/ Să intru și tăria cu rana s-o măsoz/ Și-apoi să urc pe coate la cortul din Tabor” (p. 36).

Dar până la ceasul destinării, miracolul ființării traversează mireasma dulce-amară a candorii „noului-născut” în ciclul *Orele mamei*.

Așezat sugestiv, sub semnul înstrăinării ca o vibrație singulară – *Predanie*, p. 91 – poemele închinete prunciei devin o expresie a uimirii în fața mirajului Făpturii.

În majoritate intitulate *Cântec*, exprimă bucuria trăirii fiorului matern străbătută dramatic de neliniștea asumării destinului individual.

Imaginea leagănului poartă prin versuri gândul mamei pe urmele pruncului purtător al rostului încifrat în cântecul matern: „Pui de om, pui de om/ Comăcel, copăcel/ fă-te ram și fă-te trunchi/ să-i stea fluturii-n genunchi și să zburde ceru-n el” (*Cântec de mirare*, p. 93).

O dureroasă asumare a tragismului existențial se insinuează în statuarul poem *Pieta* prin suferința sfâșietoare ce însângerează marmoreana sfințenie: „Toate mamele nu-s,/ dar a mea/ nu se poate să între-n pământ/ ... Lăsați-mă s-o iau în brațe,/ S-o strâng la piept/ și-așa/ ca pe o jucărie cerească/ să i-o duc tatălui meu.” (p. 116).

Forțând pașii Fortunei, poetul își urmează destinul inițiativ în tainele cuvântului cu speranța dobândirii Cunoașterii. În drumul abrupt al înțelegerii își decantează neliniștile în misterele descântecului, în adorația unică a psalmului, în gestul ritualic înscris cosmicului, intuind momentul inspirației ca o dramatică zămislire în spirit, din înfășurarea de vis a stelelor ori din geamătul pământului sub flacăra rugii.

Tumultul unui suflet frust înfioară în adorație verbul religios ce îmbrățișează paradoxal valențe telurice.

Căutarea este asociată Crucificării când cel îngenunchiat cere îndurare spre a depăși calvarul incertitudinii: „Smintitule, nu gloata ci

tu m-ai fost ales/ M-am poticnit... Ia-mi crucea și-ajută-mă să ies” (*Simion Cireneul*, p. 33).

Cu o prestigioasă formație teologică dublată de sensibilitatea poetică precum și o deosebită intuiție a potențialului verbal, autorul aduce lirismului o substanțială bogăție ideatică și expresivă.

Regăsit în miturile fundamentale, inclusiv cel biblic, poezia religioasă conține un tulburător lirism deoarece, deși de factură filosofică, evită conceptualizarea și dă dialogului om-divinitate o profundă semnificație umană.

Înțelegerea miracolului divin, forța emoțională ce poate transforma nepătrunsul în concret și invers, raportează omul la elementele care-l definesc, privind dinlăuntru lor. Expresia nu înseamnă în acest moment o simplă personificare ci devine trăire recuperatoare prin poezie a dramei unității cosmice din unghiul metafizicii existențiale: „Puternice, nu mă strivi!/ Sub slava ta sunt vierme azi. Ei, și?/ ... vei cere mâine nopții de cenușă/ Să-ți dea la geam o găză jucăușă/ pe care strop de gingășii cerești-/ surâsul tău amar să ți-l oprești” (*Crisalida*, p. 61).

La răspântia realului cu visul, a experienței dramatice consemnate în *Memorii*, proiectate în fabulos, poemele lui Valeriu Anania țâșnesc în vârtejul trăirii, mustesc de seva cuvântului frust, oficiază într-un vast unghi contemplativ, dinamizează prin sufletul gliciei străbune respirat ca o entitate a ritmurilor zicerii folclorice, a chemării în ortodoxie, a încantației versului artizanal.

Regenerativ, protector, pământul românesc se înscrie în ritmurile veșniciei prini ofrandele spiritelor înalte, zămslite, legănate, cultivate și asumate ca zestre divină.

Acatistele închinete sfinților întru duh românesc: „Iluminatul”, „Ion Valahul”, „Luminătorul”, „Avva Calinic”, avându-l alături pe marele, unicul, veșnicul Eminescu, „Sfântul precurat al ghiersului